

koe en verkeer

De meeste veehouders zullen weinig op hebben met het fileprobleem op de Nederlandse wegen, maar hoe zit het met de filevorming in hun ligboxenstal? Smalle looppaden of een onlogische indeling zijn voor ranglage dieren te vaak reden voor een blokje om.

Hoeveel wegen leiden er naar het voerhek, de ligbox of de melkstal? Dat is één van de vragen rondom de looplijnen voor de koe. Dit zogenaamde koeverkeer lijkt vooral bij het automatisch melksysteem te spelen, maar ook in stallen met een gangbaar melksysteem is een goede doorstroming belangrijk. Enerzijds wil de veehouder voldoende ruimte voor de koe, maar wegen de voordelen daarvan op tegen de extra kosten? De positieve invloed van goed koeverkeer is moeilijk, zo niet onmogelijk te meten, onderkent huisvestingsdeskundige Gelein Biewenga van ASG. 'Bij een automatisch melksysteem is de invloed van bepaalde maatregelen enigszins af te leiden uit het aantal bezoeken aan de robot. Ook bedrijven zonder automatisch melksysteem hebben zonder twijfel voordeel bij goede looplijnen door een hogere voer- en wateropname, maar dat is wetenschappelijk gezien lastig te onderbouwen.'

De positieve invloed van een goede koe-routing zal vooral bij dieren lager in rangorde merkbaar zijn. Vaarzen die net in het koppel komen, doorlopen een gewenningsproces waarbij ze veel obstakels uit de weg gaan. Drukbezochte plaatsen in de stal, zoals drinkbakken en de krachtvoerautomat, vormen voor deze dieren een soort drempel in de looproute. 'Je moet voorkomen dat een vaars de hele stal door moet om bij het voerhek te komen', stelt Biewenga. In veel gevallen betekent dat ruimte creëren via ruime doorgangen tussen boxen en voldoende ruimte achter het voerhek.

'Tegenstrijdig hieraan is het goedkoop bouwen dat tegenwoordig zwaar weegt. Veehouders willen voor 2500 euro per ligplaats een stal bouwen. Zorgen dat er voldoende ruimte is voor de koe, die luxe zit er dan niet in, terwijl het zo belangrijk is dat de gang naar het voerhek niet wordt belemmerd.'

Ruimte voor ranggemiddelde

Te weinig ruimte in een ligboxenstal geeft problemen. Vooral bij ranglage koeien komt dit het eerste tot uiting. Maar Biewenga benadrukt dat de gemiddelde koe eveneens vrij door de stal moet kunnen bewegen. Een weloverwogen plaatsing van de elementen in de stal draagt hieraan bij. 'Met elementen doel ik op bijvoorbeeld de waterbak, een plek waar veel activiteit is', licht hij toe. 'Vaak is de drinkbak geplaatst in een doorgang met een breedte van twee ligboxen. Wanneer daar een koe staat te drinken, dan kan er echt geen ander dier meer achterlangs.' Er moet voldoende ruimte zijn zodat minimaal één dier de drinkende koe kan passeren. Bij plaatsing is het goed rekening te houden met de wetenschap dat koeien direct na het melken behoefte aan vocht hebben. Daarnaast is zowel bij een gangbaar als bij een automatisch melksysteem een waterbak in de wachtruimte een pre.

De plaatsing van het voetbad kan op veel bedrijven ook beter, vooral wanneer het bad tussentijds blijft liggen. 'Sommige veehouders redeneren dat ze het voetbad niet weg hoeven te halen omdat de koeien wel opletten wanneer ze door een bad

lopen, maar de meeste schade wordt juist aangericht door die tochtige koe die nergens op let.'

Het verkeer bij de krachtvoerboxen kan vertraging oplopen door de strijd die rond de automaten plaatsvindt. Als de ingang van één van deze boxen aan de zijde van het voerhek zit en de ruimte achter het voerhek is beperkt dan werkt dit stremmend. Hetzelfde kan gelden voor koeborstels die aan de zijde van het voerhek hangen. 'Wanneer zo iets het koeverkeer remt, is het een overweging waard om de borstel te verplaatsen naar een rustigere plek. Op bedrijven met een melkrobot kan het bezoek aan het systeem zelfs aantrekkelijker worden door de koeborstel bij de wachtruimte te bevestigen.'

Voer meer traditionele melksystemen noemt Biewenga een hellende wachtruimte, zodat de koeien met de kop in de richting van de melkstal gaan staan, en een rechte binnenkomst als belangrijke punten voor een goede doorstroming. Na de melkbeurt teruglopen richting stal gebeurt het best door te scherpe bochten in de terugloopgang te voorkomen. Een te brede gang nodigt uit tot inhaalmanoeuvres die het koeverkeer meestal niet bevorderen.

Terwijl Biewenga op de loopbrug van Nij Bosma Zathe staat, wijst hij naar beneden naar de inrichting van de vijf jaar oude ligboxenstal van dit praktijkcentrum in Leeuwarden. De groep robotkoeien heeft ruime doorgangen tot de beschikking bij de waterbakken aan de kopse kant van de ligboxen. Een opmerking plaatst hij echter bij de relatief smalle doorgang tussen de twee krachtvoerboxen in het midden van de stal.

De beschrijving van Nij Bosma Zathe brengt hem op de situatie bij het hightechbedrijf in Lelystad. Daar is gekozen voor een ligboxopstelling dwars op het voerhek. 'Het aantal doorgangen is op die manier ver doorgevoerd. Voor de koeien is

Gelein Biewenga: 'We pakken te vaak de centimeter om aan te geven wat de beste stalafmetingen zijn'

dat ideaal, het geeft veel meer vluchtroutes. De veehouder heeft hier wel nadeel van wanneer hij één koe uit het koppel wil halen.'

Koelengte en -breedte

Om in een standaard boxopstelling voldoende doorgangen richting het voerhek te houden geeft de huisvestingsdeskundige aan dat in een optimale situatie na elke vijftien boxen een opening zit. In deze ruimte moeten twee koeien elkaar kunnen passeren.

Wanneer Biewenga praat over de ruimte voor de koe doet hij dit niet in meters, maar in koelengten en -breedten. Bijvoorbeeld de wenselijke ruimte achter het voerhek is een afstand van één koelengte en twee koebreedten. 'We pakken veel te vaak de centimeter om aan te geven wat de beste afmetingen in de stal zijn. Het is veel beter om te kijken hoeveel ruimte daadwerkelijk overblijft achter zo'n koe die aan het voerhek staat.'

Alle adviezen rondom voldoende ruimte ten spijt concludeert Biewenga dat een goede vloer de basis blijft voor goed koeverkeer: 'De vloer is het allerbelangrijkst voor het loopgedrag. Als de ondergrond te glad is, durft een koe niet te bewegen.'

Christel van Raay

Gelein Biewenga: 'Voorkom dat een vaars de hele stal door moet om bij het voerhek te komen'

Drempels in de ligboxenstal